

กาแฟโรบัสตาภูสิงห์ สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ให้เกษตรกรไทยสู่ความยั่งยืน

ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ ๔ จังหวัดอุบลราชธานี

กาแฟโรบัสตาสองพันธุ์ สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ให้เกษตรกรไทยสู่ความยั่งยืน

สมชาย เชื้อจีน¹ ประภาส ทรงหงษา¹ อัญชลี ม่านทอง¹ อัญชลี โพธิ์ตั้งธรรม¹ อารียา สมศิริ¹ อภิญญา ศรีทิม¹
อาทร สมศิริ¹ พรรษา มนต์แข็ง² วราภรณ์ อุดมดี³ โสภิตา สมคิด³ ขจรวิทย์ พันธุ์ยางน้อย³

บทคัดย่อ

ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ก่อตั้งขึ้นตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎร ณ บ้านตะแบงใต้ กิ่งอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 และได้ทรงมีพระเมตตาธิคุณ เพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ซึ่งประกอบอาชีพทำนาไม่ได้ผล จึงได้มีพระราชดำริให้ส่วนราชการต่างๆ ร่วมกันพิจารณาจัดตั้งศูนย์พัฒนาการเกษตรแบบเบ็ดเสร็จขึ้น ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ได้สนองพระราชดำริ โดยทำการศึกษาวิจัยและทดสอบพืชเพื่อให้ได้พันธุ์พืชที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และให้ผลผลิตสูง รวมทั้งการสนับสนุนให้เกษตรกรนำการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ด้วยการนำพันธุ์พืชที่กรมวิชาการเกษตรรับรองพันธุ์แล้วไปเผยแพร่และส่งเสริมให้เกษตรกรได้ปลูกอย่างแพร่หลายมาตลอด และในปี 2562 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงติดตามงาน ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ ตำบลสูง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ และได้ทอดพระเนตรเห็นพื้นที่ปลูกยางพาราตลอดเส้นทางเสด็จ จึงมีพระราชดำริให้ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ นำกาแฟมาทดลองปลูกร่วมยางพารา เพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกรในพื้นที่ โดยในปี 2557 ถึง ปัจจุบัน ศูนย์ฯ ได้ดำเนินงานทดสอบกาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ร่วมกับไม้ผล ได้แก่ เงาะ และลำไย พบว่า สามารถให้ผลผลิตเฉลี่ย 566 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ในปี 2562 ศูนย์ฯ จึงดำเนินการสนองพระราชดำริโดยจัดทำแปลงต้นแบบการปลูกกาแฟร่วมกับยางพาราในพื้นที่เกษตรกรจำนวน 3 ราย พื้นที่ 3 ไร่ พบว่า กาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 สามารถปลูกร่วมในสวนยางพาราได้ โดยผลผลิตกาแฟสด เฉลี่ย 374 กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นมูลค่า 9,350 บาท และแปรรูปเป็นสารกาแฟได้ 73 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่า 8,760 บาท เกษตรกรแปลงต้นแบบมีความพึงพอใจและยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟและการแปรรูปกาแฟของกรมวิชาการเกษตร ระดับมากที่สุด ร้อยละ 67 รองลงมาเป็นระดับมาก ร้อยละ 33 ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ได้สร้างมูลค่าเพิ่มโดยการแปรรูปเป็นกาแฟคั่วคิดเป็นมูลค่า 21,350 บาท/ไร่ จึงถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและการแปรรูปกาแฟ ให้แก่เกษตรกร และผู้สนใจ จำนวน 230 ราย เกษตรกรสนใจในเทคโนโลยีที่ได้รับการถ่ายทอดจึงเกิดการขยายผลสู่เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ 16 อำเภอ จำนวน 305 ราย ทั้งในรูปแบบการปลูกกาแฟร่วมกับพืชชนิดอื่นและการปลูกกาแฟเชิงเดี่ยว และมีการต่อยอดการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า ในรูปผลิตภัณฑ์กาแฟคั่ว กาแฟคั่วบด และกาแฟสดพร้อมดื่ม พร้อมทั้งมีการสร้างเครือข่ายการตลาด ในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นร้านกาแฟรายย่อยในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 240 ร้าน และอนาคตมีโครงการขยายผลไปยังพื้นที่สวนยางพาราที่ยังไม่เปิดกรีดในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 26,202 ไร่ จะได้ผลผลิตกาแฟสด (ผลเชอรี่) ประมาณ 9,800 ตัน คิดเป็นกาแฟคั่ว/บด 1,665 ตัน คิดเป็นมูลค่า 583 ล้านบาท สามารถรองรับความต้องการผลิตภัณฑ์กาแฟของประเทศได้เพิ่มขึ้น

^{1/}ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

^{2/}ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรยโสธร

^{3/}สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4

คำนำ

อำเภอภูสิงห์ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดศรีสะเกษ (เขตอีสานใต้) ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษระยะทางประมาณ 78 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา ซึ่งประชาชนได้รับความลำบากในการติดต่อราชการ สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูก ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อย ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง มีหน่วยงานร่วมดำเนินการ 13 หน่วยงาน เพื่อเป็นศูนย์กลางสาธิตการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นตัวอย่างเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเกษตรให้แก่เกษตรกร นำไปประยุกต์ใช้พัฒนาอาชีพการเกษตรของตนเองตามสภาพภูมิสังคม และเป็นสถานที่ให้บริการทางวิชาการ สนับสนุนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่ดีสู่เกษตรกร กรมวิชาการเกษตร ได้สนองพระราชดำริ โดยทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาพืชเพื่อให้ได้พันธุ์พืช ที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และให้ผลผลิตสูง รวมทั้งการสนับสนุนให้เกษตรกรได้น้อมนำการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้อย่างกว้างขวาง โดยนำพันธุ์พืชต่างๆ ที่ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนา ที่กรมวิชาการเกษตร รับรองพันธุ์แล้วไปเผยแพร่ และส่งเสริมให้เกษตรกรได้ปลูก ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ จึงมีการจัดทำแปลงสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีผ่านการฝึกอบรมให้ความรู้ในด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ผลิตไม้ผลมีจำนวนมากและมีพื้นที่ว่าง ศูนย์ฯ จึงได้เริ่มนำกาแพไปปลูกร่วมกับแปลงไม้ผล และพบว่าสามารถให้ผลผลิตได้ดี

พื้นที่ทำการเกษตรในอำเภอภูสิงห์ส่วนใหญ่เป็นที่นา พื้นที่ผลิตพืชไร่ และสวนยางพารา เกษตรกรยังไม่เคยปลูกกาแพมาก่อนแต่มีความสนใจการปลูกกาแพในพื้นที่สวนผลไม้ การผลิตกาแพในพื้นที่อำเภอภูสิงห์ ยังไม่เป็นที่นิยม ศูนย์ฯ ได้นำกาแพมาทดสอบปลูกร่วมกับไม้ผล โดยสังเกตเห็นว่าจะเป็นพืชเสริมรายได้ให้เกษตรกร ในขณะที่เดียวกันความต้องการกาแพในพื้นที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สังเกตได้จากปริมาณร้านกาแพที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้ปริมาณผลผลิตกาแพไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ความสำคัญของกาแพในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ศูนย์ฯ จึงได้จัดทำแปลงสาธิตการปลูกกาแพร่วมกับไม้ผล ในขณะเดียวกันศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ ได้ทดลองเปรียบเทียบพันธุ์กาแพโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ชุมพร 84-4 และชุมพร 84-5 พบว่ากาแพโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 มีการเจริญเติบโตดีที่สุด ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์เปรียบเทียบร้อยละ 73.7 เฉลี่ย 4 ปี (2545/46-2548/49) 349.3 กิโลกรัม/ไร่/ปี ขนาดเมล็ดได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของผู้ประกอบการ มีน้ำหนัก 16.2 กรัมต่อ 100 เมล็ดแห้ง การทดสอบคุณภาพการชิมเป็นที่ยอมรับของผู้ประกอบการ โดยจัดอยู่ใน Class 7.2 (กรมวิชาการเกษตร, 2564)

ปี 2562 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชดำริ ให้ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ นำกาแพมาทดลองปลูกร่วมยางพาราในพื้นที่เกษตรกร ดังนั้นศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ จึงสนองพระราชดำริ เพื่อสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ให้เกษตรกร โดยดำเนินการจัดทำแปลงต้นแบบ ฝึกอบรม ขยายผลการปลูกและการแปรรูปกาแพโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม โดย “มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งพาตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ มีตัวชี้วัดคือความแตกต่างของรายได้ และการเข้าถึงบริการภาครัฐ ระหว่างกลุ่มประชากร ความก้าวหน้าของการพัฒนาคน ความก้าวหน้าในการพัฒนาจังหวัดในการเป็น ศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี”

การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการผลิตกาแพโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ในสวนยางพารา การแปรรูปเป็นกาแพขงพร้อมดื่มสามารถยกระดับรายได้ให้แก่เกษตรกร คิดเป็นมูลค่า 105,840 บาท/ไร่ ซึ่งเป็นรายได้ที่เกษตรกรได้รับ

เพิ่มขึ้นจากการปลูกยางพาราเพียงอย่างเดียว และมีการต่อยอดการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า ในรูปผลิตภัณฑ์ กาแฟคั่ว กาแฟคั่วบด และกาแฟสดพร้อมดื่ม พร้อมทั้งมีการสร้างเครือข่ายการตลาด ในระดับท้องถิ่นซึ่งจากการสำรวจพบว่า มีร้านกาแฟรายย่อยในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 240 ร้าน ดังนั้นหากนำต้นแบบเกษตรกร 3 ราย ที่ให้ผลผลิต 374 กิโลกรัม/ไร่ ขยายผลไปยังพื้นที่สวนยางพาราที่ยังไม่เปิดกรีดในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 26,202 ไร่ จะได้ผลผลิตกาแฟสด (ผลเชอรี่) ประมาณ 9,800 ตัน คิดเป็นกาแฟคั่ว/บด 1,665 ตัน คิดเป็นมูลค่า 583 ล้านบาท สามารถรองรับความต้องการผลิตภัณฑ์กาแฟของประเทศที่มีปริมาณสูงถึง 9 หมื่นตัน ได้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดย “มีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศไทย เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน ตลอดจนมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น มีตัวชี้วัดคือรายได้ประชาชาติ การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และการกระจายรายได้ ผลิตภาพการผลิตของประเทศ ทั้งในปัจจัยการผลิตและแรงงาน การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ”

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรด้วยเทคโนโลยีการปลูกและการแปรรูปกาแฟของกรมวิชาการเกษตร และการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมั่นคงและยั่งยืน

วิธีดำเนินการ และสถานที่ดำเนินการ

ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำแผนการปฏิบัติงานสนองพระราชดำริ ซึ่งอยู่ภายใต้แผนพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต โดยการใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากแผนแม่บทของศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ เพื่อดำเนินการทดสอบปลูกกาแฟร่วมกับไม้ผลในพื้นที่ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ

ขั้นตอนที่ 2 การถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกร

2.1 กิจกรรมที่ 1 จัดทำแปลงสาธิตภายในพื้นที่ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ

จัดทำแปลงสาธิตการปลูกกาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ร่วมไม้ผล ได้แก่ เงาะ และลำไยภายในศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ขนาดพื้นที่ 1 ไร่ 1 งาน ด้วยเทคโนโลยีตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร ได้แก่ พันธุ์ การใส่ปุ๋ย การดูแลรักษา การตัดแต่งกิ่ง และการเก็บเกี่ยว

2.2 กิจกรรมที่ 2 การฝึกอบรมการปลูกกาแฟโรบัสตา

จัดฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยี หลักสูตร การปลูกกาแฟโรบัสตา ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร ผ่านการบรรยายและสาธิต และวัดผลความรู้ทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม

2.3 กิจกรรมที่ 3 จัดทำแปลงต้นแบบ

คัดเลือกเกษตรกรที่ได้รับการอบรมเทคโนโลยีในกิจกรรมที่ 2 จำนวน 3 ราย รายละ 1 ไร่ เพื่อจัดทำแปลงต้นแบบการปลูกกาแฟร่วมยางพาราในพื้นที่เกษตรกร โดยใช้เทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตรจากแปลงสาธิต

ขั้นตอนที่ 3 การขยายผลเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร

ขยายผลเทคโนโลยีสู่พื้นที่เกษตรกรผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ

ขั้นตอนที่ 4 การแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่ากาแฟโรบัสตา

จัดฝึกอบรมการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้เมล็ดกาแฟคุณภาพ และการแปรรูปผลผลิตกาแฟคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามและประเมินผล

ติดตามผลการดำเนินงานในแปลงขยายผลและประเมินผลความพึงพอใจการยอมรับเทคโนโลยี
ของกรมวิชาการเกษตร

เวลาและสถานที่ดำเนินการ

ระยะเวลาดำเนินการปี 2557 ถึง 2566

สถานที่ดำเนินการพื้นที่ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ และพื้นที่เกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ

ผลและวิจารณ์ผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำแผนการปฏิบัติงานสนองพระราชดำริ

จากข้อมูลทุติยภูมิของแผนแม่บทศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ พบว่า พื้นที่ดำเนินการของกรมวิชาการเกษตร มีจำนวน 149 ไร่ แบ่งเป็นแปลงสาธิตการปลูกไม้ผล ได้แก่ มะนาวนอกฤดู มะยงชิด มะม่วงแก้วขมิ้น มะม่วงน้ำดอกไม้ ส้มโอ มังคุด กระท้อน พุเรียน เงาะ ลำไย พืชผักอินทรีย์ โรงเรือนสาธิตการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง ยางพารา กาแฟ และแปลงสาธิตการเกษตร ทฤษฎีใหม่ และเนื่องจากพื้นที่ผลิตไม้ผลมีจำนวนมากและมีพื้นที่ว่าง จึงได้นำกาแฟไปปลูกร่วมกับแปลงไม้ผล และพบว่าสามารถให้ผลผลิตได้ดี

จากการทดสอบพันธุ์กาแฟโรบัสตาพันธุ์ดีในพื้นที่ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ของกรมวิชาการเกษตร ได้แก่ พันธุ์ กวก. ชุมพร 2 พันธุ์ กวก. ชุมพร 84-4 และพันธุ์ กวก. ชุมพร 84-5 ในปี 2557-2558 พบว่า กาแฟพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 มีการเจริญเติบโตดีที่สุด ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์เปรียบเทียบบรรยากาศ ร้อยละ 73.7 เฉลี่ย 4 ปี (2545/46-2548/49) 349.3 กิโลกรัม/ไร่/ปี ขนาดเมล็ดได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของผู้ประกอบการ มีน้ำหนัก 16.2 กรัมต่อ 100 เมล็ดแห้ง การทดสอบคุณภาพการชิมเป็นที่ยอมรับของผู้ประกอบการ โดยจัดอยู่ใน Class 7.2 และจากการทดลองปลูกกาแฟในแปลงเกษตรกรอำเภอขุนหาญ อำเภอกันทรลักษ์ พบว่า กาแฟมีการเจริญเติบโต เก็บเกี่ยวผลผลิตได้เร็วภายในเวลา 2-3 ปี การตรวจสอบด้านการเจริญเติบโต และการให้ผลผลิตอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงการทดสอบการชิมด้านรสชาติ และคุณภาพของเมล็ดกาแฟผ่านเกณฑ์ในชั้นที่ ดี ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ จึงได้เลือกพันธุ์กาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 เป็นพันธุ์สาธิตภายในศูนย์ฯ

ในปี 2562 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงติดตามงาน ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ ตำบลรุ้ง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ทอดพระเนตรเห็นพื้นที่ปลูกยางพาราตลอดเส้นทางเสด็จ จึงมีพระราชดำริให้ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ นำกาแฟมาทดลองปลูกร่วมยางพาราในพื้นที่เกษตรกร ศูนย์ฯ จึงได้นำกาแฟมาทดลองปลูกร่วมยางพาราในพื้นที่เกษตรกร ตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และได้ดำเนินการแปลงต้นแบบตามกิจกรรมที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 การถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกร

2.1 กิจกรรมที่ 1 จัดทำแปลงสาธิตภายในพื้นที่ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ

จากผลการจัดทำแปลงสาธิตการปลูกกาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ร่วมไม้ผล ได้แก่ เงาะ และลำไย ภายในศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ขนาดพื้นที่ 1 ไร่ 1 งาน ด้วยเทคโนโลยีตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร ได้แก่ พันธุ์ การใส่ปุ๋ย การดูแลรักษา การตัดแต่งกิ่ง และการเก็บเกี่ยว พบว่า กาแฟโรบัสตาให้ผลผลิตเฉลี่ยผลเชอรี่ 566 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งให้ค่าสูงกว่าผลผลิตเฉลี่ยของประเทศ ร้อยละ 15.5 (450 กิโลกรัม/ไร่) ตามตารางที่ 1 ผลตอบแทนเฉลี่ยปีที่ 3-5 ครัวชายผลสด 5,029 บาท/ไร่ ครัวชายกาแฟคั่ว 37,278 บาท/ไร่ (ตารางภาคผนวกที่ 2)

ตารางที่ 1 ผลผลิตกาแฟ (ผลเชอรี่) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ปี 2559-2561

ผลผลิตกาแฟ	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	ผลผลิตเฉลี่ย
ผลเชอรี่ (กิโลกรัม/ไร่)	447	581	670	566

เทคโนโลยีการผลิตกาแฟโรบัสตาตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร เกษตรกรควรให้ความสำคัญตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ ควรมีการปรับพื้นที่ก่อนปลูก ระยะปลูกเชิงเดี่ยว 3 ระยะ แนะนำคือ 3 x 3 หรือ 3 x 4 หรือ 3.5 x 3.5 เมตร ตามสภาพพื้นที่ โดยขุดหลุมปลูกขนาด 50 x 50 x 50 หรือ 30 x 30 x 30 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยอินทรีย์ 3 กิโลกรัม ร่วมกับหินฟอสเฟต 200 กรัม ถ้าดินมีค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ต่ำกว่า 5 ควรใส่ปูนขาวรองก้นหลุม เลือกต้นพันธุ์ที่แข็งแรง มีความสูงประมาณ 30 เซนติเมตร มีใบจริง 5-7 คู่ เป็นพันธุ์แนะนำหรือพันธุ์ที่เกษตรกรเสียบยอดด้วยพันธุ์แนะนำของกรมวิชาการเกษตร โดยปลูกเสมอปากหลุมปลูก หลังปลูก ให้ปุ๋ยตามระยะการเจริญเติบโต ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การใส่ปุ๋ยกาแฟโรบัสตาตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร

ปีที่	สูตรปุ๋ย	อัตรา (กรัม/ต้น/ปี)	ระยะเวลาที่ใช้
1-2	15-15-15	100-300	ใส่ทุก 2-3 เดือน
3 ปีขึ้นไป	46-0-0	60	เม.ย.หรือ พ.ค.
	18-46-0	60	
	0-0-60	60	
	46-0-0	60	ก.ค.
	0-0-60	60	
	46-0-0	60	
	0-0-60	60	ก.ย.
	46-0-0	60	
	0-0-60	60	
46-0-0	60	ธ.ค.	
0-0-60	60		
	ปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก	3,000-5,000	
	ปูนขาว/โดโลไมต์	500-1,000	

ที่มา: ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร (2554)

- หมายเหตุ: - ต้นที่มีผลดกมาก ให้เพิ่มปุ๋ยเคมีอีก 25-50%
 - ใส่ปุ๋ยอัตรานี้ จะได้ผลผลิตเมล็ดแห้งประมาณ 250 กิโลกรัม/ไร่ หรือ 1.54 กิโลกรัม/ต้น (ระยะปลูก 3x3 เมตร)
 - การใส่ปุ๋ยบนที่ลาดชันให้ขุดหลุมฝังต้นละ 2-3 จุด

การปลูกกาแฟส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ พื้นที่ปลูกกาแฟควรมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,200-1,500 มิลลิเมตรต่อปี เกษตรกรควรดูแลให้ดินชื้นสม่ำเสมอโดยเฉพาะช่วงหลังปลูกใหม่ ตั้งแต่ช่วงต้นกาแฟยังมีขนาดเล็กจนกระทั่งให้ผลผลิต ในช่วงที่ดอกพิกตัวสมบูรณ์และจะออกจากการพิกตัว ควรให้น้ำเพิ่มเติม เพื่อให้ดอกบานได้เต็มที่

การตัดแต่งกิ่งกาแฟ

ปีที่ 1 เลือกกิ่งหลักที่แตกใหม่ที่สมบูรณ์ไว้ 3-4 กิ่ง รวมกิ่งหลักเดิม จัดให้กิ่งมีการกระจายตัวไม่เบียดชิดกัน ปีที่ 2-4 เมื่อกิ่งหลัก 3-5 กิ่งหลักโตเต็มที่ หมั่นปลิดกิ่งแขนงที่แตกออกจากกิ่งหลักออกทุก 2-4 เดือน ปีที่ 7-9 จะตัดกิ่งหลักที่ไม่สมบูรณ์ออกปีละ 1 กิ่ง พร้อมเลี้ยงกิ่งใหม่ทดแทนปีละ 1 กิ่งเช่นเดียวกัน ทำซ้ำทุกปีจนครบทั้ง 5 กิ่ง

หลัก ซึ่งจะได้กิ่งหลักใหม่ที่ให้ผลผลิตสูงเช่นเดิม เมื่อต้นกาแฟอายุมากจนให้ผลผลิตลดลง ไม่คุ้มค่าก็จะทำการตัด
 เป็นต้นใหม่ การตัดแต่งกิ่งกาแฟจะช่วยให้ผลผลิตกาแฟสม่ำเสมอ และป้องกันการเข้าทำลายของโรค แมลงศัตรูพืช
 (ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร, 2554)

การเก็บเกี่ยว

เก็บผลกาแฟสุก ที่มีสีเหลืองหรือสีส้มแดง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของพื้นที่ผิวทั้งผล ที่ปราศจากการ
 ทำลายของโรคและแมลง (ภาพที่ 1) การเก็บเกี่ยวรอบสุดท้ายต้องเก็บผลกาแฟให้หมดทั้งต้นป้องกันมอดเจาะผล
 กาแฟอาศัยข้ามปี ผลกาแฟที่เก็บได้เข้าสู่กระบวนการแปรรูปอย่างน้อยไม่เกิน 24 ชั่วโมง

ภาพที่ 1 ลักษณะผลกาแฟสุก (ผลเชอร์รี่) ของกาแฟโรบัสตา พันธุ์ กวก.ชุมพร 2
 (ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ, 2565)

2.2 กิจกรรมที่ 2 การฝึกอบรมการปลูกกาแฟโรบัสตา

ผลการฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกกาแฟโรบัสตาของกรมวิชาการเกษตร ผ่านการบรรยายและ
 สาธิตจำนวน 4 หลักสูตร เกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษเข้ารับการอบรม รวม 230 ราย แจกแจกต้นพันธุ์กาแฟโรบัสตา
 พันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ทั้งหมด 37,00 ต้น ปุ๋ยหมักเติมอากาศ และปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกกาแฟโรบัสตา จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2563-2566

ปี	หลักสูตร	จำนวน (ราย)	พื้นที่เป้าหมาย	อื่นๆ
2563	การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตกาแฟเพื่อ การค้า	50	เกษตรกรอำเภอภูสิงห์ จังหวัด ศรีสะเกษ	แจกแจกต้นพันธุ์กาแฟ โรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 จำนวน 1,000 ต้น
2564	การปลูกกาแฟเศรษฐกิจ	100	เกษตรกรอำเภอภูสิงห์ ชุขันธ์ ไพรบึง บึงบูรพ์ กันทรลักษณ์ ปรางค์กู่ เมือง ขุนหาญ ยางชุมน้อย และอำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ	แจกแจกต้นพันธุ์กาแฟ โรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 จำนวน 20,000 ต้น

ตารางที่ 3 (ต่อ) ผลการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกกาแฟโรบัสตา จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2563-2566

ปี	หลักสูตร	จำนวน (ราย)	พื้นที่เป้าหมาย	อื่นๆ
2565	การดูแลสาธิตและการ แปรรูปกาแฟเศรษฐกิจ	30	เกษตรกรอำเภอกุสิงห์ ชูขันธุ์ ไพรบึง กันทรลักษณ์ พยุห์ เมือง และอำเภอบึงบูรพ์ จังหวัด ศรีสะเกษ	จ่ายแจกต้นพันธุ์กาแฟ โรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 จำนวน 6,000 ต้น ปุ๋ย หมักเติมอากาศ และ ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15
2566	การปลูกกาแฟครบวงจร	50	เกษตรกรอำเภอกุสิงห์ ชูขันธุ์ ขุนหาญ กันทรลักษณ์ เบญจลักษณ์ ปรางค์กู่ โพธิ์ศรีสุวรรณ ศรี รัตนะ อุทุมพรพิสัย บึงบูรพ์ เมือง ราชันไศล และอำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ	จ่ายแจกต้นพันธุ์กาแฟ โรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 จำนวน 10,000 ต้น และปุ๋ยหมักเติมอากาศ

ผลจากการฝึกอบรม เกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มขึ้น โดยอ้างอิงจากคะแนนสอบของเกษตรกรผู้เข้าร่วม
อบรม คิดเป็นร้อยละ 100 ในทุกหลักสูตร

2.3 กิจกรรมที่ 3 จัดทำแปลงต้นแบบ

ผลการคัดเลือกเกษตรกรที่ได้รับการอบรมเทคโนโลยีในกิจกรรมที่ 2 จำนวน 3 ราย รายละ 1 ไร่
เพื่อจัดทำแปลงต้นแบบการปลูกกาแฟร่วมยางพาราในพื้นที่เกษตรกร โดยใช้เทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตรจาก
แปลงสาธิต พบว่ากาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 สามารถปลูกร่วมในสวนยางพาราได้ โดยผลผลิตเชอรี่เฉลี่ย
374 กิโลกรัม/ไร่ (ตารางที่ 4) แปรรูปเป็นสารกาแฟได้ 73 กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นมูลค่า 11,220 และ 8,760 บาท
ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 4 ผลผลิตกาแฟผลเชอรี่แปลงเกษตรกรต้นแบบ (กิโลกรัม/ไร่) ปี 2564-2566

ที่	ชื่อ - สกุล	2564	2565	2566
1	นายอำพร คำแพง	474	425	413
2	นายศรายุทธ สีโวหะ	394	413	363
3	นายบุญหลาย ไสรัมย์	283	308	296
	เฉลี่ย	384	382	357

ตารางที่ 5 ผลผลิตสารกาแฟแปลงเกษตรกรต้นแบบ (กิโลกรัม/ไร่) ปี 2564-2566

ที่	ชื่อ - สกุล	2564	2565	2566
1	นายอำพร คำแพง	93	83	81
2	นายศรายุทธ สีโวหะ	77	81	71
3	นายบุญหลาย ไสรัมย์	55	60	58
	เฉลี่ย	75	75	70

เกษตรกรต้นแบบ มีความพึงพอใจและยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของกรมวิชาการเกษตร ระดับมากที่สุด ร้อยละ 67 รองลงมาเป็นระดับมาก ร้อยละ 33

ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ได้สนองพระราชดำริ โดยสามารถสร้างรายได้เพิ่มจากการผลิตกาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ร่วมกับยางพารา ของเกษตรกรแปลงต้นแบบเฉลี่ย 11,230 บาท/ไร่ (ตารางที่ 6) ผลตอบแทนเฉลี่ย ปีที่ 3-5 กรณีขายผลสด 3,249 บาท/ไร่ กรณีขายกาแฟคั่ว 11,626 บาท/ไร่ (ตารางภาคผนวกที่ 4)

ตารางที่ 6 รายได้เพิ่มจากการผลิตกาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ร่วมกับยางพารา ของเกษตรกรต้นแบบ (บาท/ไร่) ปี 2564-2566

ที่	ชื่อ - สกุล	2564	2565	2566
1	นายอำพร คำแพง	14,220	12,750	12,390
2	นายศรายุทธ สีโวหะ	11,820	12,390	10,890
3	นายบุญหลาย โสรรัมย์	8,490	9,240	8,880
	เฉลี่ย	11,510	11,460	10,720

ขั้นตอนที่ 3 การขยายผลเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร

ขยายผลเทคโนโลยีสู่พื้นที่เกษตรกรผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 16 อำเภอ ได้แก่ อำเภอภูสิงห์ ขุขันธ์ ขุนหาญ กันทรลักษ์ เบญจลักษ์ ปรางค์กู๋ โพธิ์ศรีสุวรรณ ศรีรัตนะ อุทุมพรพิสัย บึงบูรพ์ เมืองราชันย์ ยางชุมน้อย พยุหะไพบรียง และอำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ จำนวนเกษตรกรขยายผล 305 ราย เป็นพื้นที่ 305 ไร่ ทั้งในรูปแบบการปลูกกาแฟร่วมกับพืชชนิดอื่นและการปลูกกาแฟเชิงเดี่ยว

ขั้นตอนที่ 4 การแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่ากาแฟโรบัสตา

ดำเนินการแปรรูปกาแฟ และทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

การตากแห้ง

1. คัดแยกผลสดกาแฟที่สมบูรณ์ออกจากผลกาแฟที่ไม่สมบูรณ์หรือผลที่เสียหายโดยวิธีการลอยน้ำ
2. ตากผลกาแฟบนพื้นที่สะอาด มีการถ่ายเทอากาศดีและได้รับแสงตลอดทั้งวัน
3. เกลี่ยผลกาแฟที่ตากให้มีความหนาไม่เกิน 5 เซนติเมตร และพลิกกลับผลกาแฟอย่างสม่ำเสมอ
4. ผลกาแฟจะแห้งเมื่อได้รับแสงแดดเต็มที่ประมาณ 15 วัน
5. เก็บกาแฟแห้งในภาชนะที่สะอาดปลอดภัย

การสีผลกาแฟแห้ง

1. ใช้เครื่องสีผลกาแฟเปียกหรือแห้งที่มีคุณภาพดี เก็บกาแฟในภาชนะที่สะอาดปลอดภัย

การคั่วกาแฟแบบความร้อนแห้ง

1. ใส่เมล็ดกาแฟดิบลงในถังบรรจุเมล็ด โดยให้ตั้งความร้อนที่ห้องคั่วประมาณ 180 องศาเซลเซียส
2. ปลอ่ยเมล็ดกาแฟเข้าห้องคั่วร่อนสีเริ่มเปลี่ยนซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 15 นาที จึงเริ่ม ตรวจสอบสีเมล็ดกาแฟดิบขณะคั่วผ่านช่องกระจกหน้าห้องคั่ว โดยการสูมตัวอย่างเมล็ดกาแฟในห้องคั่ว ออกมาดูสี ทุก 1 นาที จนกว่าจะได้ระดับความเข้มเมล็ดตามต้องการ
3. เปิดฝาท้องคั่วปลอ่ยลงถึงจุดความร้อน ร่อนกระทุ้งเมล็ดกาแฟคั่วเย็น

4. นำเมล็ดกาแฟคั่วที่ได้ใส่ในภาชนะเพื่อนำบรรจุถุง หรือแปรรูปในขั้นตอนอื่นต่อไป

การบรรจุผลิตภัณฑ์กาแฟคั่ว

1. นำเมล็ดกาแฟคั่วที่ได้ใส่ในภาชนะเพื่อนำบรรจุถุง ปิดถุงให้มิดชิด ป้องกันความชื้นเข้าสู่เมล็ดกาแฟ
2. ติดสติ๊กเกอร์ผลิตภัณฑ์ เพื่อวางจำหน่าย

การบดและชงกาแฟน้ำอ้อย 16 ออนซ์

1. นำกาแฟเข้าเครื่องบด ปรับระดับปานกลาง ใช้กาแฟ 18 กรัมต่อการชง 1 แก้ว
2. ใช้น้ำกาแฟ 90 มิลลิลิตร
3. ใช้น้ำอ้อย 90 มิลลิลิตร
4. เติมน้ำแข็ง

การบดและชงกาแฟอเมริกาโน่ น้ำผึ้งมะนาว 16 ออนซ์

1. นำกาแฟเข้าเครื่องบด ปรับระดับปานกลาง ใช้กาแฟ 18 กรัมต่อการชง 1 แก้ว
2. ใช้น้ำกาแฟ 90 มิลลิลิตร
3. ใช้น้ำเปล่า 30 มิลลิลิตร
4. ใช้น้ำมะนาว 20 มิลลิลิตร
5. ใช้น้ำผึ้ง 20 มิลลิลิตร
6. ใช้น้ำเชื่อม 20 มิลลิลิตร
7. เติมน้ำแข็ง

จากการดำเนินงาน พบว่า กาแฟสด (ผลเชอร์รี่) 10 กิโลกรัม ผ่านกระบวนการตากแห้ง สี คัดแยกกะลา คั่วแล้วบด จะได้กาแฟบด 1 กิโลกรัม เมื่อนำไปชงกาแฟสูตรอเมริกาโน่ได้ประมาณ 56 แก้ว การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการผลิตกาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ในสวนยางพารา การแปรรูปเป็นกาแฟชงพร้อมดื่มให้รายได้สูงสุด คิดเป็นมูลค่า 105,840 บาท/ไร่ รองลงมาคือการแปรรูปเป็นกาแฟคั่ว/บด คิดเป็นมูลค่า 21,350 บาท/ไร่ ซึ่งเป็นรายได้ที่เกษตรกรได้รับเพิ่มขึ้นจากการปลูกยางพาราเพียงอย่างเดียว (ตารางที่ 7) จากการอบรมการแปรรูปกาแฟให้แก่เกษตรกรจำนวน 230 ราย มีเกษตรกรนำไปผลิตเป็นกาแฟชงพร้อมดื่ม โดยนำเทคโนโลยีการคั่วและการชงแบบพร้อมดื่ม จำนวน 2 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 75 ราย และมีเกษตรกรรายเดียวจำนวน 2 ราย นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ได้จัดทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบกาแฟคั่วพร้อมจำหน่าย ส่งเสริมให้เกษตรกรแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า สนับสนุนเครื่องสี และเครื่องคั่วกาแฟ พร้อมทั้งรับซื้อผลผลิตกาแฟของเกษตรกรขยายผลทั้งหมดรวมทั้งสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงการตลาด

ปัจจุบันเกษตรกรขยายผล นางสาวรัตน์ ใจดี บ้านโนนจำปา ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นผู้นำด้านการผลิตและจำหน่ายกาแฟครบวงจร พร้อมทั้งมีการจำหน่ายกาแฟคั่วผ่านร้านค้าสื่อออนไลน์ และหน่วยงานราชการในพื้นที่ (ภาพที่ 2) รวมถึงมีการจัดตั้งกลุ่มผลิตกาแฟโรบัสตาศรีสะเกษ ซึ่งเชื่อมโยงการตลาดกับร้านจำหน่ายกาแฟสดในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 2 ร้านค้าเกษตรกรขยายผลผลิตกาแฟครบวงจร (2566)

ตารางที่ 7 มูลค่าผลผลิตกาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ที่ผ่านการแปรรูปในจังหวัดศรีสะเกษ (บาท/ไร่) ปี 2564-2566

พืช	ผลิตภัณฑ์	ผลผลิต (กก./ไร่)	มูลค่า (บาท/ไร่)
ผลกาแฟเชอรี่ 374 กก./ไร่ มูลค่า 9,350 บาท/ไร่	กาแฟแห้ง	187 กก.	7,480
	สารกาแฟ	73 กก.	8,760
	กาแฟคั่ว/บด	61 กก.	21,350
	กาแฟชงพร้อมดื่ม	3,528 แก้ว	105,840

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามและประเมินผล

จากการติดตามผลการดำเนินงานในแปลงขยายผลเกษตรกรที่เข้ารับการอบรมในหลักสูตรการผลิตกาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 จำนวน 230 ราย พบว่า เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยี โดยนำพันธุ์กาแฟไปปลูกในพื้นที่ของเกษตรกร และมีเกษตรกรผู้สนใจกาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 พร้อมเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตรไปปลูกเพิ่มอีก จำนวน 75 ราย รวมเป็น 305 ราย และในการอบรมการแปรรูปกาแฟคั่วมีเกษตรกรเข้ารับการอบรมทั้งหมดจำนวน 230 ราย เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีและนำไปขยายผลโดยการแปรรูปกาแฟคั่ว จำนวน 2 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 75 ราย และมีเกษตรกรรายเดี่ยว จำนวน 2 ราย

สรุปผลการดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ได้สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยเทคโนโลยีการปลูกและการแปรรูปกาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี จำนวน 230 ราย และขยายผลในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 305 ราย ทั้งในรูปแบบการปลูกกาแฟร่วมกับพืชชนิดอื่นและการปลูกกาแฟเชิงเดี่ยว การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการผลิตกาแฟโรบัสตาพันธุ์ กวก. ชุมพร 2 ในสวนอย่างพาราการแปรรูปเป็นกาแฟชงพร้อมดื่มให้รายได้สูงสุด คิดเป็นมูลค่า 105,840 บาท/ไร่ รองลงมาคือการแปรรูปเป็นกาแฟคั่ว/บด คิดเป็นมูลค่า 21,350 บาท/ไร่ ซึ่งเป็นรายได้ที่เกษตรกรได้รับเพิ่มขึ้นจากการปลูกอย่างพาราเพียงอย่างเดียว มีเกษตรกรนำไปผลิตเป็นกาแฟชงพร้อมดื่ม โดยนำเทคโนโลยีการคั่วและการชงแบบพร้อมดื่ม จำนวน 2 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 75 ราย และมีเกษตรกรรายเดี่ยวจำนวน 2 ราย ในการผลิตและจำหน่ายกาแฟ

ครบวงจร พร้อมทั้งมีการจำหน่ายกาแฟคั่วผ่านร้านค้า สื่อออนไลน์ และหน่วยงานราชการในพื้นที่ รวมถึงมีการจัดตั้งกลุ่มผลิตกาแฟโรบัสตาศรีสะเกษ ซึ่งเชื่อมโยงการตลาดกับร้านจำหน่ายกาแฟสดในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ทำให้เกิดรายได้อย่างต่อเนื่อง เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในการทำอาชีพเกษตรกรรม

การนำไปใช้ประโยชน์/การขยายผล

มีเกษตรกรนำเทคโนโลยีการผลิตกาแฟโรบัสตามาตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร ไปพัฒนาการผลิตกาแฟของตนเองให้ได้คุณภาพ ตั้งแต่ปี 2562 -2566 รวมทั้งสิ้น 305 ราย ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 16 อำเภอ มีการติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง และมีการต่อยอดการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า ในรูปผลิตภัณฑ์กาแฟคั่ว กาแฟคั่วบด และกาแฟสดพร้อมดื่ม พร้อมทั้งมีการสร้างเครือข่ายการตลาด ในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นร้านกาแฟรายย่อยในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 240 ร้าน หากขยายผลไปยังพื้นที่สวนยางพาราที่ยังไม่เปิดกรีดในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 26,202 ไร่ จะได้ผลผลิตกาแฟสด (ผลเชอรี่) ประมาณ 9,800 ตัน แปรรูปเป็นกาแฟคั่ว/บด 1,665 ตัน คิดเป็นมูลค่า 583 ล้านบาท สามารถรองรับความต้องการผลิตภัณฑ์กาแฟของประเทศได้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. 2564. ฐานข้อมูลพันธุ์พืชและเชื้อพันธุกรรมพืช.แหล่งข้อมูล :
<https://doaplant.doa.go.th/RecFront/PlantDetail/263>. สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2567.
- ปิยนุช นาคะ และคณะ. 2561. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟโรบัสตาในแหล่งปลูกต่างๆ ด้วยกาแฟพันธุ์ดี
ในรายงานผลงานวิจัยเรื่องเต็ม กรมวิชาการเกษตร
- ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร. 2554. การตัดแต่งกิ่งกาแฟโรบัสตา. ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร สถาบันวิจัยพืชสวน
กรมวิชาการเกษตร
- ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร. 2554. การใส่ปุ๋ยกาแฟโรบัสตา. ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร สถาบันวิจัยพืชสวน
กรมวิชาการเกษตร
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ. มปป. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). แหล่งข้อมูล:
https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf. สืบค้นเมื่อ
11 เมษายน 2567.

ภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ 1 ต้นทุนการผลิตกาแฟแปลงสาธิตในพื้นที่ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ (บาท/ไร่) ปี 2558-2562

รายการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
ค่าเตรียมแปลง	500				
ค่าต้นพันธุ์	1,300				
ค่าแรงปลูก	600				
ค่าปุ๋ยเคมี	1,500	1,500	2,500	2,500	2,500
ค่าปุ๋ยอินทรีย์			1,625	1,625	1,625
ค่ากำจัดวัชพืช		600	600	600	600
ค่าน้ำ/ค่าไฟ	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
ค่าเก็บเกี่ยวผลกาแฟ (6 บาท/กิโลกรัม)		828	2,682	3,486	4,020
ค่าแปรรูปเป็นกาแฟคั่ว		2,245	7,196	9,384	10,823
รวมต้นทุนการผลิต (ผลผลิตสด)	4,900	3,928	8,407	9,211	9,745
รวมต้นทุนการผลิต (กาแฟคั่ว)	4,900	6,173	15,603	18,595	20,568

หมายเหตุ : ปลูกกาแฟพร้อมไม้ผล จำนวน 65 ต้น/ไร่

ตารางภาคผนวกที่ 2 ผลผลิต รายได้ ผลตอบแทน การผลิตกาแฟแปลงสาธิตในพื้นที่ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ (บาท/ไร่) ปี 2558-2562

รายการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
ผลผลิตสด (กิโลกรัม/ไร่)		138	447	581	670
ผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่) กาแฟคั่ว		39	125	163	188
รายได้ (ขายผลสดราคา 25 บาท/กิโลกรัม)		3,450	11,175	14,525	16,750
รายได้ (ขายกาแฟคั่ว 350 บาท/กิโลกรัม)		13,650	43,750	57,050	65,800
ผลตอบแทน (บาท/ไร่) กรณีขายผลสด	-4,900	-478	2,768	5,314	7,005
ผลตอบแทน (บาท/ไร่) กรณีขายกาแฟคั่ว	-4,900	7,477	28,147	38,455	45,232

ตารางภาคผนวกที่ 3 ค่าเฉลี่ยต้นทุน รายได้ ผลตอบแทน การผลิตกาแฟแปลงต้นแบบในพื้นที่เกษตรกร (บาท/ไร่) ปี 2562-2566

รายการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
ค่าเตรียมแปลง	500				
ค่าต้นพันธุ์	1,800				
ค่าแรงปลูก	600				
ค่าปุ๋ยเคมี	1,000	1,100	920	900	920
ค่าปุ๋ยอินทรีย์			1,350	1,350	1,350
ค่ากำจัดวัชพืช		600	600	600	600
ค่าน้ำ/ค่าไฟ	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

รายการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
ค่าเก็บเกี่ยวผลกาแฟ (6 บาท/กิโลกรัม)		530	2,303	2,291	2,143
ค่าแปรรูปเป็นกาแฟคั่ว		825	3,588	3,569	3,339
รวมต้นทุนการผลิต (ผลผลิตสด)	4,900	3,230	6,173	6,141	6,013
รวมต้นทุนการผลิต (กาแฟคั่ว)	4,900	4,055	9,761	9,710	9,352

หมายเหตุ : ปลุกกาแฟร่วมยาง จำนวน 90 ต้น/ไร่

ตารางภาคผนวกที่ 4 ค่าเฉลี่ยผลผลิต รายได้ ผลตอบแทน การผลิตกาแฟแปลงต้นแบบในพื้นที่เกษตรกร (บาท/ไร่) ปี 2562-2566

รายการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
ผลผลิตสด (กิโลกรัม/ไร่)		88	384	382	357
ผลผลิตกาแฟคั่ว (กิโลกรัม/ไร่)		14	62	62	58
รายได้ (ขายผลสดราคา 25 บาท/กิโลกรัม)		2,200	9,600	9,550	8,925
รายได้ (ขายกาแฟคั่ว 350 บาท/กิโลกรัม)		4,900	21,700	21,700	20,300
ผลตอบแทน (บาท/ไร่) กรณีขายผลสด	-4,900	-1,030	3,427	3,409	2,912
ผลตอบแทน (บาท/ไร่) กรณีขายกาแฟคั่ว	-4,900	845	11,939	11,990	10,948

ตารางภาคผนวกที่ 5 ปีที่เริ่มดำเนินการปลุกกาแฟและยางพารา

เกษตรกร	ปีที่ปลุกยางพารา	ปีที่ปลุกกาแฟ
นายอำพร คำแพง	2562	2562
นายศรายุทธ สีโวหะ	2562	2562
นายบุญหลาย ไสรัมย์	2562	2562

การแปรรูปผลผลิตของศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 1 การตากเมล็ดในโรงตากพลังงานแสงอาทิตย์ (ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ, 2566)

ภาพที่ 2 การสีเมล็ดกาแฟ (ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ, 2566)

ภาพที่ 3 การคั่วด้วยเครื่องคั่วกาแฟระบบไฟฟ้า (ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ, 2566)

ภาพที่ 4 การแปรรูปกาแฟเป็น กาแฟกะลา กาแฟสาร กาแฟคั่ว กาแฟคั่วบด
(ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ, 2566)

ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์กาแฟคั่ว (ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ, 2566)

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์กาแฟสด (ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ, 2566)

ภาพที่ 7 ผลิตภัณฑ์กาแฟน้ำอ้อย (ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ, 2566)

การจัดอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยี

ภาพที่ 8 การจัดอบรมถ่ายทอดความรู้และแจกปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร
(ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ, 2563 - 2566)

การติดตามให้คำแนะนำ

ภาพที่ 9 การติดตาม ให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ กรมวิชาการเกษตร (ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ, 2564 - 2566)

เกษตรกรต้นแบบ

1. นายอำพร คำแพง

ที่อยู่ ม.5 ต.ไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ

พิกัดแปลง $x=403643$ $y=1600263$ พื้นที่ปลูก 1 ไร่

2. นายสรายุทธ ศรีโวหะ

ที่อยู่ ม.5 ต.ไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ

พิกัดแปลง $x=402329$ $y=1600363$ พื้นที่ปลูก 1 ไร่

3. นายบุญหลาย โสรรัมย์

ที่อยู่ ม.5 ต.ไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ

พิกัดแปลง $x=403625$ $y=1599772$ พื้นที่ปลูก 1 ไร่

